

Inkludering – på hvilke premisser?

Oslo

09.04.2013

Fra segregering til inkludering

- Spesialscoleloven av 1951
  - Segregering som det rådende prinsipp
  - Spesialundervisning i samsvar med reparasjonsprinsippet
- Lov om grunnskolen av 1969 endres i 1975
  - Integrering som prinsipp
  - Spesialscoleloven blir overflødig
  - Undervisning på hjemstedet
  - Tilpasset og likeverdig opplæring som sentrale prinsipp
- NOU 1995:18 (Forarbeid til opplæringsloven av 1997)
  - Inkludering som prinsipp for skolen

Salamanca-erklæringen 1994

- Internasjonal konferanse om inkludering
  - 300 representanter fra 92 land og 25 internasjonale organisasjoner
- Opplæring for alle omfatter også barn med spesielle opplæringsbehov
- Det grunnleggende prinsipp i den inkluderende skolen er at alle barn, så langt som mulig, skal være sammen i læreprosessen uansett hvilke vansker de strever med og uansett hvor forskjellige de er
  - Skolen tar hensyn til elevenes ulike behov
  - Skolen tar hensyn til at barn lærer på forskjellig måte
  - Skolen sikrer kvalitet i opplæringen gjennom tilpasning av læringsinnhold, undervisningsformer, ressursbruk og samarbeid med lokalsamfunnet
    - Ressursteam

Inkluderingens hvorfor, hva og hvordan (Goodlad 1979)

- Hvorfor inkludering (sosialpolitisk nivå)
  - Sterke ideologiske begrunnelser for inkludering
- Hva er inkludering (substansielt nivå)
  - Hvordan inkludering oppfattes
    - Inkludering omfatter faglige, sosiale og kulturelle aspekter
- Hvordan oppnå inkludering (teknisk-profesjonelt nivå)
  - Hvordan inkludering gjennomføres og erfares
    - Avhengig av hvordan inkludering forstås av skoleeier, skoleleder og lærere
    - Tilpasset opplæring er en forutsetning for inkludering, men ikke tilstrekkelig
    - Behov for bred lærerkompetanse og ulike former for støttetjenester

Spesialundervisning – hindring eller mulighet?

- Radikal forståelse av inkludering: Spesialundervisning reduserer mulighetene for inkludering
  - Fortsatt domineres spesialpedagogikk av et snevert individfokus, diagnoser og egenskapsforklaringer
  - I praksis innebærer spesialundervisning svært ofte segregerende opplæringstilbud
  - All opplæring bør foregå i klassen
- Moderat forståelse av inkludering: Spesialundervisning sikrer at barn med særskilte behov får god tilrettelegging for læring
  - All opplæring bør foregå i klassen, men noe kan også foregå utenfor klassen

Aspekter ved inkludering (Oliver 1996)

- Inkludering forutsetter endring i skolens kultur
  - Kultur handler om hvordan det tenkes og samhandles samt om hvordan problemer løses i den enkelte skole
  - Kulturendring kan innebære endring i tenkemåter, samarbeidsmåter og problemløsning
  - Innebærer et flernivåperspektiv på inkludering
    - Inkludering angår hele skolen som system
    - Administrativ støtte og engasjert ledelse er en forutsetning
- Inkludering forutsetter aktiv verdsetting (anerkjennelse) av elever med spesielle behov
  - Anerkjennelse innebærer noe mer enn ros
- Inkludering forutsetter en erkjennelse av at barn er ulike
  - Forskjellighet krever en mangfoldig skole
- Inkludering er en vedvarende prosess i skolen
- Inkludering forutsetter at alle barn har en moralsk rett til deltakelse i fellesskapet
  - Sosial isolasjon og ensomhet er inkluderingens motsats
- Inkludering forutsetter at eleven har medbestemmelsesrett
  - Hvor sentralt er det barnet trives?

Kjennetegn på inkluderende skoler (Mitchell 2008)

- Felles visjon for skolen
- Klassetilhørighet
- Tilpasset opplæring
- Tilpasset plan (IOP)
- Tilpasset vurdering
- Anerkjennelse av elevene
- Adgang til felles goder
- Støtte
- Tilstrekkelige ressurser
- Engasjert ledelse

Dansk Clearinghouse 2012

- Vurdering av 279 undersøkelser om effekt fra USA, Europa, Canada, New Zealand og Australia etter 1994
  - 65 rapporter er omtalt i kartleggingen. Av disse har 43 studier middels til høy evidensvekt og 22 studier lav evidensvekt
  - Få rapporter fra Europa. Ingen rapporter fra Norge og Danmark, men en er fra Sverige
  - Studiene gjelder elever som får undervisning i eller utenfor klassen
- Inklusjonsarbeid rettet mot enkeltelever eller hele klassen dominerer. Det er sjeldent med intervensjoner som omfatter hele skolen
- De fleste studier handler om å møte elevenes spesielle behov og etablere et passende læringsmiljø. Få studier dreier seg om å skape et klassefelleskap
- De fleste studier måler faglig og sosial effekt. Noen studier måler trivselseffekt
- Mange studier viser at inkludering innen den ordinære opplæringen har positiv effekt for både elever med særskilte behov og ordinære elever, men noen studier viser også det motsatte
  - Under hvilke betingelser har inkludering positiv faglig og sosial effekt?

Noen premisser for vellykket inkludering

- Klassetilhørighet er alltid utgangspunktet
  - Mestringskultur i stedet for prestasjonskultur
- Tilstrekkelig med ressurser (lærere, andre profesjoner, kompetanse, materiell m.m.)
- Klare og evaluerbare faglige og sosiale mål
  - Vurdering for læring
- Styrkefokusert undervisning
  - Samle på fremskritt
  - Bruke ikke-diagnostiserende språk
- Inkluderingsprosessen må involvere hele skolen
  - Skoleledelsen har avgjørende betydning
- Systemperspektiv på faglige og atferdsmessige problemer
  - Avdekke hva som opprettholder problemet i stedet for hva som er årsakene til problemet
  - Klasseledelse
  - Relasjonen mellom lærer og elev
  - Reelt samarbeid mellom skole og hjem